

CORBERA POU, Jaume: *La Unió Europea, un mosaic lingüístic*, Edicions Universitat de les Illes Balears - Edicions Documenta, 2013.

MICHEL CAMPRUBÍ

Université de Toulouse II Jean-Jaurès

michel.camprubi@orange.fr

Heus ací una obra original, sense precedents, que tracta de donar i descriure, de manera detallada, **tots els parlars** de la Unió Europea. A tall d'exemple indicarem primer, parcialment, el que ens dóna l'índex de l'obra:

L'EUROPA LINGÜÍSTICA
 LA FAMÍLIA INDOEUROPEA
 LA BRANCA ROMÀNICA
 ELS PARLARS GALLECS
 ELS PARLARS PORTUGUESOS
 [...]
 ELS PARLARS OCCITANS
 ELS PARLARS D'OÏL
 [...]
 LA BRANCA GERMÀNICA
 [...]

A més, cada capítol s'acaba amb algun poema i cançons típiques, recollides aquestes darreres en un disc que acompanya el llibre.

Es tracta, doncs, d'una descripció de *llengües, dialectes i subdialectes* i parles particulars diverses. Per copsar com es desenvolupa aquesta descripció, prenem un exemple del llibre:

[...] La separació política entre Galícia, que va continuar dins la Corona Castellano-Lleonesa, i Portugal tingué com a conseqüència lingüística que en aquest regne sorgís un model de referència culta basat en els parlars de Coïmbra i Lisboa, que amb el temps s'allunyà (relativament) del que funcionava a Galícia, on, d'altra banda, el model castellà ja es va introduir en el segle XIII i hi va ser imposat definitivament com a llengua institucional en temps dels Reis Catòlics (segle XV) [...]. (p. 25)

Aquest procés d'allunyament de dos dialectes és una mostra de com es pot arribar a l'emergència de noves llengües, dues en aquest cas, quan només n'existia una. Esmentarem aquí un cas anàleg analitzat pel professor Kremnitz en una conferència que va fer a la nostra Universitat de Toulouse II - Le Mirail: hi explicava com dos dialectes d'una mateixa llengua, en el sentit purament lingüístic (i no sociopolític), la llengua de Txecoslovàquia, s'estaven allunyant cada vegada més, arran de la separació en dos estats, República Txeca i Eslovàquia, per arribar ja a

dues llengües nacionals ben distintes; això, mitjançant el paper de l'escola, dels mitjans i administració eslovacs que obren per a aquest fi. Vegeu també el que és dit d'aquest cas del txec i de l'eslovac (des del punt de vista sociopolític) en la part corresponent d'aquest llibre (p. 218).

Un altre cas que escollim és el dels «parlars aragonesos». J. Corbera comença donant el panorama històric d'aquesta regió de la península, des del punt de vista polític i alhora lingüístic, segons un pla que és sempre el mateix per a tots els parlars. En citarem aquests fragments:

Aquest fet [l'adveniment de la dinastia dels Trastàmara] significa la introducció de la llengua castellana a la cort aragonesa, la qual llengua, revestida del prestigi reial, ben aviat es superposà a la parla pròpia del país (amb la qual tenia moltes de semblances fonètiques i lèxiques), que començà a ser substituïda per la novvinguda, primer dins les classes nobles, després també dins les classes baixes. A partir del segle XVI es pot dir que els texts oficials aragonesos són ja escrits en llengua castellana, amb aragonesismes esporàdics [...].

A l'actualitat, l'aragonès (que els propis parlants anomenen simplement «fabla», i a qualche lloc «patuès», només es conserva (molt irregularment segons l'indret, l'edat i la classe social de les persones) a les comarques pirenaïques, amb una marcada diferenciació dialectal [...]. (p. 50)

Uns altres casos que poden semblar interessants, per ser poc coneguts fora dels cercles d'especialistes, són els dels parlars sards i dels parlars corsos. Aquests dos grups es presenten com el resultat de processos històrics prou complexos. «La història de Sardenya —ens diu J. Corbera— és una història d'invasions continuades i dominis estrangers i això es la causa que no s'hi hagi consolidat una llengua literària i estàndard sarda, general a l'illa» (p. 133). Pel que fa a Sardenya encara, citem: «Tants de segles de presència catalana a Sardenya deixaren, naturalment, fortes traces en els parlars sards, sobretot en el lèxic, en què els catalanismes es compten per milers (entorn dels 4000) i arriben a tots els camps conceptuals» (p. 133).

Pel que fa a la Branca Germànica, una de les més importants amb la Branca Romànica, tenim primer, pel que fa a la qüestió lingüística, el panorama històric:

El domini germànic actual és el resultat d'una evolució dins la qual es distingeixen diverses fases: el proto germànic evolucionà cap al germànic de transició [...] del qual es formaren dos grans blocs, el germànic comú i el germànic oriental; el germànic comú es fracturà després en dues grans unitats: el germànic septentrional i el germànic meridional, dins el qual encara es pot caracteritzar el germànic de la Mar del Nord (parlars anglo-escocesos, frisons i baix-alemanys antics), de transició cap al septentrional. (p. 165)

Hom veu aquí com l'autor ens proporciona sempre, detalladament, uns criteris de classificació essencials per tal de copsar aquesta diversitat de què es fa ressò el mateix títol del llibre (cf. «un mosaic lingüístic»).

En aquesta branca es troben els parlars anglesos, sobre els quals cal saber, segons el que ens diu l'autor en la introducció al respecte, que:

Els parlars anglesos moderns es formaren a partir de parlars diversos propis de les tribus jutes, angles (que donaren el nom al país: Anglaterra) i saxons que, provinents de l'actual Dinamarca i del nord de l'actual Alemanya, envaïren la Gran Bretanya cap a mitjan segle V [...] L'origen geogràfic dels parlars anglesos explica que siguin molt pròxims del[s] frisons, amb els quals comparteixen molt de vocabulari i qualque tret fonètic. (p.195)

Igualment, la Branca Eslava és prou important per la seva extensió i diversitat: «La branca lingüística indoeuropea eslava es divideix originalment en tres grups de parlars: l'oriental, l'occidental i el meridional. Això no obstant, tots els parlars són molt similars entre ells [...]. La majoria mantenen la declinació dels noms» (p. 203). Pel que fa als parlars russos, es pot notar que «La modalitat estàndard russa va sorgir [a]l segle XVIII, però no es va consolidar fins a la primera meitat del segle XIX, i es basa sobretot en el rus moscovita» (p. 205).

D'altra banda, com ho fa per a totes les llengües i molts parlars, J. Corbera dóna precisions sobre les relacions amb Catalunya. En el cas de Rússia, hi consta, entre altres coses, que (a més de l'interès per la llengua i literatura catalanes des dels principis del segle xx):

[...] és especialment remarcable l'interès que hi va haver per l'obra de Ramon Llull des de la darrereria del segle XVII fins a la primera del XIX, època durant la qual una part de l'obra de Llull va ser traduïda en rus [...]. Finalment, és digne de ser remarcat que a l'arxiu de l'Institut d'Història de Rússia (a Sant Petersburg) s'hi conserva un nombre important de manuscrits medievals catalans (segles X a XV [...]). (p. 206)

I, per part catalana, «cal destacar la figura d'Andreu Nin (1892-1936), traductor en català dels més importants clàssics russos» (p. 206).

Un cas molt notable és el del parlar rutè, característic, com els casos que hem pogut veure, de la separació respecte d'una llengua reconeguda oficialment, ací l'ucraïnès. Citem:

A la regió dels Carpats, des de Polònia i Eslovàquia fins a Sèrbia (regió autònoma de Voivodina), hi viu una minoria ucraïnesa coneguda com a 'rutens', el parlar dels quals és molt característic, de manera que és considerat per bona part d'ells mateixos (i per altres de fora) com a diferent de l'ucraïnès. Són els descendents d'una part de la població ucraïnesa que havia pertangut a l'imperi austro-hongarès. [...] Els rutens d'Eslovàquia i Polònia han promogut una modalitat estàndard diferent de la ucraïnesa, així com ho han fet els de Voivodina [...]. (p. 210)

Hem al·ludit, més amunt, al cas particular del txec i de l'eslovac, dos parlars que eren primer dos dialectes d'una mateixa llengua (lingüísticament parlant) i que ja poden considerar-se com a separats en dues llengües. Ara bé, en el pla sociopolític, les coses han estat diferents, com ho podem veure en la part corresponent d'aquest llibre:

Amb la creació de l'estat de Txecoslovàquia, el 1918, les dues modalitats literàries, la txeca i l'eslovaca, es convertiren en llengües oficials de les seves respectives comunitats i cooficials de l'estat conjunt. Amb la separació de Txèquia i Eslovàquia el 1993, «txec» i «eslovac» són les úniques llengües oficials respectives. (p. 218)

Com s'haurà pogut veure amb els exemples que hem anat escollint de llengües, dialectes o parlars diversos, i a tall de conclusió, l'interès d'aquest llibre de Jaume Corbera és triple pel que fa al seu contingut: ofereix, en cada cas, un resum de la història política, una descripció de cada una de les parles existents i unes precisions sobre les relacions passades i actuals del país o regió amb Catalunya o els Països Catalans. Afegirem, per acabar, que aquesta obra escrita en català «estàndard», amb alguns trets del parlar baleàric, pot ser llegida no sols per un ample públic de catalanoparlants que no es limita als especialistes de lingüística, sinó també d'occitanistes, sense comptar tots aquells d'arreu del món que saben llegir i entendre el català. Si més no, és el que podem desitjar-li al llibre.

GÓMEZ DURAN, Gemma: *Gramàtica del català rossellonès*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2016.

CLAUDI BALAGUER

Universitat de Perpinyà
ratapenada@yahoo.com

A l'abril del 2016 sortia aquest llibre de 193 pàgines sobre el català de la Catalunya del Nord. Es tracta de la versió escurçada d'una tesi (tenia originàriament 493 planes) presentada el 2011 dirigida pel professor Joan Mascaró de la Universitat Autònoma de Barcelona i codirigida per Joan Peytaví de la Universitat de Perpinyà. L'obra s'emmarca en una llarga tradició d'obres gramaticals (Puiggari, Saisset, Pastre i Grandó) i lingüístiques (Fouché, Guiter i Costa) produïdes a la Catalunya del Nord, completades per diversos articles i llibres de Joan Pau Escudero i Joan Peytaví.

Com ho anuncia molt bé l'autora a la introducció, el català septentrional és una de les varietats menys estudiades de l'àmbit català. Equipara, com ja és usual amb molts lingüistes, el nom rossellonès amb septentrional tot i que n'exclou